

Γρίπη από το νέο ιό H1N1 (Γρίπη των χοίρων)

⇒ Τι είναι ο νέος ιός της γρίπης;

Ο νέος ιός της γρίπης A(H1N1), που απομονώθηκε για πρώτη φορά πρόσφατα, είναι ένας νέος υπότυπος του ιού της γρίπης που προσβάλλει και τους ανθρώπους. Περιέχει γονίδια από ιούς της γρίπης των χοίρων, των πτηνών και των ανθρώπων σε ένα συνδυασμό, που δεν είχε εμφανιστεί ποτέ έως τώρα. Ο ιός μεταδίδεται από άνθρωπο σε άνθρωπο όπως η εποχική γρίπη και η νόσηση είναι ήπια στην πλειονότητα των περιπτώσεων.

⇒ Τι είναι η γρίπη των χοίρων;

Η γρίπη των χοίρων είναι μία οξεία ιογενής λοίμωξη του αναπνευστικού συστήματος των χοίρων, που προκαλείται από ιό γρίπης τύπου A. Ο ιός μεταδίδεται σε άγρια πτηνά, πουλερικά, άλογα και ανθρώπους, αλλά η μετάδοση από το ένα ζωικό είδος στο άλλο είναι σπάνια. Έως τώρα έχουν απομονωθεί σε χοίρους τρεις υπότυποι του ιού της γρίπης: ο A(H1N1), ο A(H1N2) και ο A(H3N2).

⇒ Έχει αναφερθεί στο παρελθόν μετάδοση ιού γρίπης από τους χοίρους στον άνθρωπο;

Ναι. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 είχαν αναφερθεί μεμονωμένα κρούσματα γρίπης των χοίρων σε ανθρώπους που είχαν άμεση επαφή με τα ζώα (π.χ. εργαζόμενοι σε φάρμες με χοίρους). Στην Ευρώπη, έχουν αναφερθεί 17 κρούσματα γρίπης των χοίρων από το 1958. Στις ΗΠΑ, μία επιδημία γρίπης των χοίρων αναφέρθηκε σε στρατιωτικό προσωπικό στο Fort Dix του New Jersey το 1976, αν και δεν αποδείχθηκε ποτέ επιδημιολογική συσχέτιση με χοίρους. Υπήρχε όμως μετάδοση της νόσου από άνθρωπο σε άνθρωπο, γεγονός που οδήγησε σε περισσότερα από 200 κρούσματα, εκ των οποίων 12 νοσηλεύθηκαν και ένα απεβίωσε.

⇒ Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της γρίπης των χοίρων και της γρίπης από το νέο ιό A(H1N1);

Σε αντίθεση με τον τυπικό ιό της γρίπης των χοίρων, ο νέος ιός της γρίπης A(H1N1) περιέχει γονίδια από ιούς γρίπης των χοίρων, των πτηνών και των ανθρώπων. Επιπλέον, ο τυπικός ιός της γρίπης των χοίρων μεταδίδεται σπορα-

δικά στους ανθρώπους συνήθως μέσω άμεσης επαφής με χοίρους. Δευτερεύοντα κρούσματα με μετάδοση από άνθρωπο σε άνθρωπο έχουν περιγραφεί στο παρελθόν, αλλά αυτό θεωρείται γενικά πολύ σπάνιο ενδεχόμενο.

⇒ Γιατί το νέο στέλεχος ιού γρίπης A(H1N1) έχει σημασία για την δημόσια υγεία;

Κατά την παρούσα πανδημία, το υπεύθυνο στέλεχος του ιού προέρχεται από ανασυνδυασμό γονιδίων ιών γρίπης χοίρων, γρίπης πτηνών και ανθρώπινης γρίπης, και ο συνδυασμός αυτός δεν έχει ανιχνευτεί πάλι στο παρελθόν. Το νέο αυτό στέλεχος έχει την ικανότητα να μεταδίδεται από άνθρωπο σε άνθρωπο. Λόγω της μη ύπαρξης ανοσίας στον πληθυσμό, αυτό το συγκεκριμένο στέλεχος προκαλεί πανδημία γρίπης.

Τα ανθρώπινα κρούσματα του ιού παρουσιάζουν εκτεταμένη γεωγραφική διασπορά, χωρίς καταγεγραμμένη επαφή με ζώα. Ακόμη φαίνεται ότι τα άτομα που προσβάλλονται είναι περισσότερο τα νέα και υγιή σε σύγκριση με την κοινή εποχική γρίπη. Η λοίμωξη από το νέο ιό γρίπης H1N1 μπορεί να παρουσιάσει σε μικρό ποσοστό των περιπτώσεων σοβαρές επιπλοκές, οδηγώντας ακόμη και στο θάνατο.

⇒ Τι εννοούμε με τον όρο «πανδημία γρίπης»;

Ως πανδημία γρίπης χαρακτηρίζεται μία επιδημία με παγκόσμια εξάπλωση, που προκαλείται από ένα καινούριο ιό γρίπης ο οποίος προσβάλλει ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού, που δεν έχει ανοσία στον ιό. Κατά τον εικοστό αιώνα, υπήρξαν 3 πανδημίες (το 1918, το 1957 και το 1968).

⇒ Ποια είναι η τρέχουσα εξέλιξη της πανδημίας;

Κρούσματα της γρίπης από το νέο ιό H1N1 έχουν αναφερθεί στις περισσότερες χώρες του κόσμου. Ο αριθμός των κρουσμάτων της νόσου συνεχίζει να αυξάνεται σημαντικά σε αρκετές χώρες, ακόμη και σε εκείνες όπου έχουν καταγραφεί κρούσματα της νόσου εδώ και αρκετό καιρό.

Στις περισσότερες χώρες τα περισσότερα νέα κρούσματα της νόσου συνεχίζουν να αφορούν

νέα άτομα. Η διάμεση ηλικία των κρουσμάτων, όπως έχει αναφερθεί από 5 χώρες, είναι από 12 έως 17 έτη. Όπως εξαπλώνεται η πανδημία, η μέση ηλικία των κρουσμάτων αυξάνεται ελαφρά. Αυτό μπορεί να αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι σε πολλές χώρες οι πρώτες περιπτώσεις της νόσου σχετίστηκαν με επιδημίες σε σχολεία, ενώ οι μεταγενέστερες περιπτώσεις παρατηρούνται στην κοινότητα.

Μέχρι την 6η Αυγούστου 2009, είχαν καταγραφεί 177.457 κρούσματα της γρίπης από το νέο ιό H1N1 παγκοσμίως, με 1462 θανάτους. Δεδομένου ότι πλέον οι χώρες δεν υποχρεούνται να εξετάζουν την κάθε πιθανή περίπτωση για λοίμωξη από το νέο ιό, υποεκτιμάται ο πραγματικός αριθμός των κρουσμάτων.

Στην χώρα μας, μέχρι την 10η Αυγούστου 2009, είχαν καταγραφεί 1424 κρούσματα από το νέο ιό γρίπης H1N1, από τα οποία τα 442 αφορούσαν ταξιδιώτες που βρίσκονταν στο εξωτερικό για διάστημα ≤ 7 ημερών από την έναρξη των συμπτωμάτων.

➤ Ποια είναι τα συμπτώματα της γρίπης από το νέο ιό H1N1 στους ανθρώπους;

Φαίνεται ότι είναι παρόμοια με εκείνα της εποχικής γρίπης. Στα συμπτώματα περιλαμβάνονται πυρετός, βήχας, συνάχι, πονόλαιμος, πονοκέφαλος, πόννοι στους μυς και στις αρθρώσεις, ρίγη και κόπωση. Ένας σημαντικός αριθμός ασθενών εμφανίζει επίσης διάρροια και εμέτους. Σε ορισμένες σπάνιες περιπτώσεις λοίμωξης από τον ιό παρατηρείται σοβαρή νόσηση σε κατά τα άλλα υγιείς ανθρώπους, ενώ σε κάποιες άλλες απουσιάζουν τα συμπτώματα.

➤ Πώς μολύνονται οι άνθρωποι;

Οι άνθρωποι μολύνονται με τον ιό με τον ίδιο τρόπο όπως και στην εποχική γρίπη. Ο ιός μεταδίδεται από άνθρωπο σε άνθρωπο κυρίως μέσω σταγονιδίων από ασθενή που βήχει ή φταρνίζεται. Ο ιός μπορεί να μεταδοθεί και έμμεσα, μέσω σταγονιδίων του ασθενούς που μολύνουν τα χέρια του ή άλλες επιφάνειες, σε κάποιο άλλο άνθρωπο που ακουμπά και, στη συνέχεια, αγγίζει τη μύτη, τα μάτια ή το στόμα του. Η νέα γρίπη μεταδίδεται 1 ημέρα πριν έως και 7 ημέρες μετά την εκδήλωση των συμπτωμάτων ή μέχρι αυτά να εξαφανιστούν πλήρως. Εξαιρέση αποτελούν τα παιδιά και οι άνθρωποι που έχουν από πριν εξασθενημένο ανοσοποιητικό σύστημα, οι οποίοι μπορεί να μεταδίδουν τον ιό για μεγαλύτερο διάστημα.

Ο νέος ιός της γρίπης δε μεταδίδεται με την κα-

τανάλωση καλά μαγειρεμένου χοιρινού κρέατος ή παραγώγων του. Στη θεωρητική περίπτωση που ο νέος ιός απομονωνόταν και στους χοίρους, η σωστή θερμική επεξεργασία του κρέατος (μαγείρεμα ώστε η θερμοκρασία σε όλο το τμήμα του μαγειρευόμενου κρέατος να φθάσει τους 70°C) θα σκότωνε τον ιό, όπως συμβαίνει και με άλλους ιούς και βακτήρια.

➤ Ποιος είναι ο χρόνος επώασης της ασθένειας;

Συνήθως είναι 1-4 ημέρες, αν και σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να φθάσει τις 7 ημέρες.

➤ Τι μέτρα λαμβάνονται παγκοσμίως για την όλη κατάσταση;

Το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων των ΗΠΑ (US CDC), το Ευρωπαϊκό Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ECDC), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (Τμήμα Ευρώπης) παρακολουθούν στενά και αξιολογούν την κατάσταση. Οι αντίστοιχες Υπηρεσίες των ΗΠΑ και της Ευρώπης έχουν επίσης εκδώσει οδηγίες για μέτρα υγιεινής στις περιοχές οι οποίες θεωρούνται προσβεβλημένες, έχουν εντατικοποιήσει την επιδημιολογική επιτήρηση και λαμβάνουν μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Στην ΕΕ το ECDC παρακολουθεί την επιδημιολογική κατάσταση και αξιολογεί τους κινδύνους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεργάζεται στενά με τις χώρες-μέλη για όλα τα θέματα που αφορούν τη διαχείριση του κινδύνου στα πλαίσια του Early Warning and Response System (EWRS). Η Health Security Committee συνέρχεται επίσης για να συζητήσει την κατάσταση. Η Global Health Security Initiative ανταλλάσσει πληροφορίες για την παρούσα κατάσταση και για τυχόν μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν.

➤ Τι μέτρα λαμβάνονται στη χώρα μας;

Στη χώρα μας το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ) παρακολουθεί, αξιολογεί, ενημερώνει τακτικά και εκδίδει σχετικές οδηγίες, ενώ το Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων Υγείας (Ε.Κ.ΕΠ.Υ.) του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης συντονίζει τις δράσεις για την αντιμετώπιση της κατάστασης.

➤ Από τη φάση περιχαράκωσης του ιού στη φάση προστασίας των ασθενών:

Σύμφωνα με τα μέχρι τώρα δεδομένα, η νέα γρίπη A(H1N1) χαρακτηρίζεται από ευρεία και ταχεία εξάπλωση και από ήπιες κλινικές εκδηλώ-

σεις στην πλειονότητα των περιπτώσεων. Κατά το επόμενο διάστημα, αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των ασθενών από τη νέα γρίπη και κατ' αναλογία και ο αριθμός αυτών που θα νοσούν σοβαρά και θα χρειάζονται νοσηλεία -παρότι η αναλογία τους στο σύνολο των ασθενών με νέα γρίπη είναι γενικά χαμηλή.

Στις 15 Ιουλίου 2009, ανακοινώθηκε από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ότι για την αντιμετώπιση της πανδημίας της νέας γρίπης μεταβαίνουμε στην Ελλάδα από τη φάση περιχαράκωσης του ιού στη φάση προστασίας των ασθενών.

➤ **Τι είναι η φάση προστασίας των ασθενών;**

Στη φάση αυτή επικεντρώνουμε την προσοχή μας **στους ασθενείς με σοβαρές εκδηλώσεις της νόσου ή επιπλοκές**. Επικεντρώνουμε επίσης την προσοχή μας **στα άτομα που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο για σοβαρή νόσηση και επιπλοκές**. Παράλληλα, συνεχίζουμε να δίνουμε **έμφαση στην απομόνωση των ασθενών (κατά κανόνα στο σπίτι τους) και στα μέτρα γενικής υγιεινής**, στοχεύοντας στην καθυστέρηση της εξάπλωσης του ιού - και όχι πλέον στην περιχαράκωση και αποτροπή της εξάπλωσής του.

Έτσι, στη φάση αυτή γίνονται ορισμένες αλλαγές στην αντιμετώπιση των ασθενών με κλινικές εκδηλώσεις γρίπης και αυτών με επιβεβαιωμένη νέα γρίπη:

- **Οι ασθενείς με ήπιες εκδηλώσεις γρίπης θα πρέπει να παραμένουν στο σπίτι τους** και να επικοινωνούν με γιατρό, εφόσον χρειαστεί.
- **Αλλάζουν τα κριτήρια λήψης δείγματος από τον φάρυγγα για αποστολή στα εργαστήρια αναφοράς**, ώστε να επιβεβαιωθεί εργαστηριακά η διάγνωση της νέας γρίπης. Δεν έχει πλέον νόημα να λαμβάνεται δείγμα από όλους τους ασθενείς με εκδηλώσεις γρίπης - ακόμη κι αν είχαν πρόσφατα ταξιδέψει σε προσβεβλημένη περιοχή ή έλθει σε επαφή με ασθενή που είχε επιβεβαιωμένη νέα γρίπη.
- **Αλλάζουν οι συστάσεις χρήσης των αντιικών φαρμάκων**. Δε συνιστάται πλέον η χορήγησή τους σε όλους τους ασθενείς με νέα γρίπη, ούτε στο σύνολο σχεδόν των ατόμων που είχαν έλθει σε στενή επαφή με αυτούς. Έχει επιβεβαιωθεί ότι, με βάση τα σημερινά χαρακτηριστικά του ιού, η νέα γρίπη είναι ήπια και αυτοπεριοριζόμενη νόσος στην πλειονότητα των περιπτώσεων. Επι-

πλέον στη φάση προστασίας των ασθενών, η χορήγηση αντι-ικών φαρμάκων δεν προαπαιτεί την εργαστηριακή επιβεβαίωση της νέας γρίπης.

Η χρήση αντι-ικών συνιστάται κυρίως στις εξής περιπτώσεις:

- Για θεραπεία: σε ασθενείς με συμπτώματα γρίπης που έχουν σοβαρές εκδηλώσεις ή επιπλοκές, οι οποίοι κατά κανόνα χρειάζονται νοσηλεία σε νοσοκομείο.
- Για θεραπεία: σε ασθενείς με εκδηλώσεις γρίπης που ανήκουν σε ομάδες υψηλού κινδύνου για σοβαρή νόσηση (Πίνακας 1).
- Για προφύλαξη: σύμφωνα με την κρίση του θεράποντος ιατρού, σε άτομα ιδιαίτερος υψηλού κινδύνου για σοβαρή νόσηση που έχουν έλθει σε στενή επαφή (Πίνακας 2) με άρρωστο που εμφανίζει συμπτώματα γρίπης.
- Για προφύλαξη: σύμφωνα με την κρίση του θεράποντος ιατρού, σε επαγγελματίες υγείας που ήρθαν σε στενή επαφή με άρρωστο που εμφανίζει συμπτώματα γρίπης χωρίς επαρκή εφαρμογή μέτρων ατομικής προστασίας.

➤ **Το υπάρχον εμβόλιο για την εποχική γρίπη προστατεύει τον άνθρωπο από τη γρίπη από το νέο ιό H1N1;**

Παρότι ο νέος ιός έχει κάποιες ομοιότητες με την κοινή εποχική γρίπη, δε φαίνεται ότι το εμβόλιο της εποχικής γρίπης προστατεύει από το νέο ιό A(H1N1). Ενδεχομένως να προσφέρει μόνο μερική προστασία. Χρειάζεται ωστόσο περαιτέρω έρευνα για να εξακριβωθεί αυτό, η οποία θα είναι χρονοβόρος.

➤ **Υπάρχει εμβόλιο για τη γρίπη από το νέο ιό H1N1;**

Έχει παρασκευαστεί εμβόλιο για τη νέα γρίπη και αναμένονται τα αποτελέσματα των κλινικών δοκιμών για την αποτελεσματικότητα και ασφάλειά του, ώστε να δοθεί άδεια από τους αρμόδιους φορείς για την ευρεία χρήση του.

➤ **Μπορεί να θεραπευτεί η γρίπη από το νέο ιό H1N1 στους ανθρώπους;**

Από τα διαθέσιμα φάρμακα, ο νέος ιός γρίπης A(H1N1) είναι ευαίσθητος στους αναστολείς νευραμινιδάσης (οσελταμιβίρη και ζαναμιβίρη) αλλά ανθεκτικός στην αμανταδίνη και ριμανταδίνη. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων ωστόσο η θεραπεία είναι κυρίως συμπτωματική.

Πίνακας 1.

Άτομα σε υψηλό κίνδυνο για σοβαρή νόσηση από γρίπη

Άτομα που έχουν:

- Χρόνια νοσήματα του αναπνευστικού συστήματος (περιλαμβάνεται και η λήψη αγωγής για άσθμα).
- Χρόνια νοσήματα του καρδιαγγειακού συστήματος (εξαιρείται η απλή υπέρταση).
- Χρόνιες νεφρικές διαταραχές.
- Χρόνιες ηπατικές διαταραχές.
- Νευρολογικά ή νευρομυϊκά νοσήματα.
- Αιματολογικές διαταραχές (περιλαμβάνονται και οι αιμοσφαιρινοπάθειες).
- Μεταβολικές διαταραχές (περιλαμβάνεται και ο σακχαρώδης διαβήτης και η μεγάλη παχυσαρκία με BMI $\geq$ 40).
- Ανοσοκαταστολή, η οποία προκαλείται από νόσημα ή λήψη φαρμάκων (περιλαμβάνεται και η λοίμωξη από HIV και η μακροχρόνια λήψη κορτικοειδών).
- Άτομα μικρότερα από 19 ετών που λαμβάνουν μακροχρόνια αγωγή με ασπιρίνη.
- Έγκυες γυναίκες (αντι-ιική αγωγή συνιστάται μετά το πρώτο τρίμηνο της κύησης).
- Παιδιά μικρότερα των 5 ετών (ο κίνδυνος σοβαρών επιπλοκών από εποχική γρίπη είναι μεγαλύτερος σε παιδιά μικρότερα των 2 ετών).
- Άτομα 65 ετών και άνω.
- Τρόφιμοι οίκων ευγηρίας ή άλλων χώρων φροντίδας ατόμων με χρόνια προβλήματα υγείας.

Πίνακας 2.

Άτομα που θεωρούνται ότι έχουν στενή επαφή με κρούσμα γρίπης

- Άτομα που έχουν παράσχει φροντίδα σε ασθενή.
- Άτομα που έχουν διαβιώσει με ασθενή.
- Άτομα που ήλθαν σε άμεση επαφή με εκκρίσεις του αναπνευστικού συστήματος ή σωματικά υγρά κάποιου ασθενή.

➤ Πώς μπορώ να προστατευτώ από τη νόσο και τι πρέπει να κάνω όταν αρρωστήσω;

- Αποφεύγετε τη στενή επαφή με άτομα που έχουν ασθενήσει. Εάν αρρωστήσετε, κρατείστε απόσταση από τους άλλους για να μην τους μεταδώσετε τη νόσο.
- Μην πηγαίνετε στη δουλειά ή στο σχολείο εάν αρρωστήσετε, αλλά μείνετε στο σπίτι σας για να μη μεταδώσετε την ασθένεια και στους άλλους.
- Καλύψτε το στόμα και τη μύτη σας με το μαντήλι ή με το μανίκι σας, όταν βήχετε ή φταρνίζετε. Πετάξτε το μαντήλι στα σκουπίδια μετά τη χρήση του. Με αυτόν τον τρόπο προστατεύετε τους άλλους.
- Το συχνό πλύσιμο των χεριών θα σας προστατέψει από τα μικρόβια. Πλύνετε τα χέρια σας συχνά, ειδικά μετά το βήχα ή το φτάρνισμα. Τα καθαριστικά χεριών που περιέχουν αλκοόλ είναι επίσης αποτελεσματικά. Αποφύγετε να ακουμπάτε τα μάτια, τη μύτη ή το στόμα σας, γιατί με αυτόν τον τρόπο διασπείρεται ο ιός.
- Επικοινωνήστε με το γιατρό σας αν παρουσιάσετε συμπτώματα γρίπης και αποφύγετε το νοσοκομείο, στο οποίο θα πάτε μόνο με υπόδειξη γιατρού ή όταν έχετε σοβαρή νόσηση ή αν ανήκετε στις ομάδες υψηλού κινδύνου. Ως **σοβαρή** χαρακτηρίζεται η **νόσηση** όταν υπάρχουν: ιδιαίτερα βαρεία συμπτωματολογία, υψηλός πυρετός για > 3 ημέρες, επανεμφάνιση του πυρετού, δύσπνοια, γρήγορος ρυθμός αναπνοής, πόνος στο στήθος, αιμορραγικά ή σκουρόχρωμα πτύελα, κυάνωση (μελάνιασμα) στα χείλη, συνεχείς έμετοι, εικόνα αφυδάτωσης, υπόταση, σπασμοί, εικόνα σύγχυσης ή αποπροσανατολισμού ή νωθρότητα στα βρέφη.

➤ Πηγές

- www.keelpno.gr
- www.who.int
- www.cdc.gov
- www.promedmail.org
- <http://www.isid.org>
- <http://ecdc.europa.eu>
- www.uptodate.com

Αθήνα, Αύγουστος 2009

Γεώργιος Λ. Πετρίκκος

Καθηγητής Παθολογίας-Λοιμώξεων.

Μονάδα Λοιμώξεων Α΄ Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική
Ιατρική Σχολή, Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστ. Αθηνών
Email: petrikos@hol.gr, petrikos@med.uoa.gr